

Súd:	Najvyšší súd SR
Spisová značka:	4Cdo/112/2023
Identifikačné číslo spisu:	2720200574
Dátum vydania rozhodnutia:	27.03.2024
Meno a priezvisko:	JUDr. Nora Halmová
Funkcia:	sudca
ECLI:	ECLI:SK:NSSR:2024:2720200574.1

UZNESENIE

Najvyšší súd Slovenskej republiky v spore žalobcov 1/ L. X., narodeného X. K. XXXX, Č., Č. XX, 2/ L. X., narodeného XX. K. XXXX, W., W. XX, oboch zastúpených advokátkou JUDr. Editou Salajkovou Lehocou, Šaštín- Stráže, Štúrova 1267, proti žalovanej T.. P. G., narodenej X. K. XXXX, W., X. XXX/XX, zastúpenej advokátom JUDr. Petrom Schmidlom, Borský Svätý Jur, SNP 744, o určenie neplatnosti závetu, vedenom na Okresnom súde Skalica sp. zn. 5C/7/2020, o dovolaní žalovanej proti rozsudku Krajského súdu v Trnave z 7. júna 2023 č. k. 23Co/90/2022-235, takto

rozhodol:

Rozsudok Krajského súdu v Trnave z 7. júna 2023 č. k. 23Co/90/2022-235 z r u š u j e a v e c v r a c i a odvolaciemu súdu na ďalšie konanie.

Odôvodnenie

1. Okresný súd Skalica (ďalej len „súd prvej inštancie“ alebo „okresný súd“) rozsudkom z 10. februára 2022 č. k. 5C/7/2020-147 určil, že závet spísaný N.. Y. X., narodeným X. T. XXXX, na notárskom úrade Y. P. W., V., B. U.. T. X, 3. decembra 2019, pod č. N 292/2019, Nz 48356/2019, NCRza 7560/2019, NCRI 49268/2019, je neplatný (I. výrok). Ďalej rozhodol o trovách konania tak, že žalobca 1/ a žalobca 2/ majú voči žalovanej nárok na náhradu trov konania v rozsahu 100 %. (II. výrok). Súd prvej inštancie vec právne posúdil podľa § 34, § 37 ods. 1, § 38 ods. 1, 2, § 40a, § 49a Občianskeho zákonníka (ďalej len „Občianskeho zákonníka“), § 150 ods. 1, 2, § 151 ods. 1, 2, § 137 písm. c) Civilného sporového poriadku (ďalej len „CSP“) a poukázal na prejednací zásadu, povinnosť tvrdenia a dôkaznú povinnosť. Konštatoval, že išlo o určovaciu žalobu, z ktorého dôvodu skúmal naliehavý právny záujem, pričom dospel k záveru, že žaloba o určenie neplatnosti závetu žalobcami, ktorí sú súrodenci poručiť a podľa § 475 ods. 1 Občianskeho zákonníka sú jeho dedičmi v tretej skupine, majú právo na nadobudnutie dedičstva ako dedičia v tretej skupine v prípade, že by neexistoval závet, resp. že by tento závet nebol platný. V záвете poručiť a N.. Y. X. však žalobcovia 1/ a 2/ nie sú ako dedičia uvedení a existenciou závetu, ktorý napádajú, je ohrozené ich právo nadobudnúť majetok dedením po svojom bratovi, pričom určovacou žalobou (v rámci predbežného právneho posúdenia 8. októbra 2020 vyslovil nesprávnosť žalobného návrhu o určenie neplatnosti závetu podľa § 137 písm. c) CSP) sa mala vyriešiť skutočnosť, či sú žalobcovia 1/ a 2/ dedičmi po poručiť a či nadobudnú po ňom majetok v rámci dedenia zo zákona, ktorá skutočnosť dostatočne odôvodňuje existenciu naliehavého právneho záujmu

žalobcov 1/ a 2/ na podanej žalobe, ktorá je podaná voči osobe, ktorá má dedičstvo nadobudnúť v prípade platnosti závetu. Žalobcovia 1/ a 2/ napádali neplatnosť závetu nespôsobilosťou - neschopnosťou poručiť, N. Y. X., (narodeného X. T. XXXX, zomrelého X. J. XXXX) vykonať takýto právny úkon z dôvodu jeho duševnej poruchy v čase jeho vykonania podľa § 38 ods. 2 Občianskeho zákonníka, napádali teda absolútnu neplatnosť závetu a nie jeho relatívnu neplatnosť z dôvodu nedodržania formy. Z uvedených dôvodov teda okresný súd skúmal, či poručiť v čase spísania závetu trpel duševnou poruchou, ktorá ho robila na tento právny úkon neschopným. Poukázal na znalecký posudok č. 33/2021 znalkyne T. Y. U., T., z ktorého vyplývalo ochorenie poručiť, a to organická porucha osobnosti a správania zavinená chorobou, poškodením a disfunkciou mozgu - organický psychosyndróm. Zo psychiatrického hľadiska v období od 2. decembra 2019 až 3. decembra 2019 poručiť nechápal v dostatočnej miere zmysel a význam svojho konania, nebol spôsobilý v dostatočnej miere svoje konanie ovládať, posúdiť jeho zmysel a dôsledky. O trovách prvoinštančného konania okresný súd rozhodol podľa § 255 ods. 1, § 262 ods. 1 a 2 CSP tak, že plne úspešným žalobcom 1/ a 2/ priznal náhradu trov konania vzhľadom na plný úspech v spore.

2. Krajský súd v Trnave (ďalej len „odvolací súd“ alebo „krajský súd“) rozsudkom z 7. júna 2023 č. k. 23Co/90/2022-235 potvrdil rozsudok súdu prvej inštancie a žalobcov 1/ a 2/ priznal nárok na náhradu trov odvolacieho konania v rozsahu 100 %. Vo svojom odôvodnení uviedol, že závery znaleckého posudku č. 33/2021 znalkyne z odboru zdravotníctvo a farmácia, odvetvie psychiatria boli náležitým spôsobom odôvodnené, boli podložené obsahom nálezu znalca, ktorý prihladol ku všetkým skutočnostiam, s ktorými bolo potrebné v posudzovanej veci sa vysporiadať a zároveň odôvodnenie znaleckého posudku zodpovedalo pravidlám logického myslenia. Kritické námietky k neodbornosti spracovania znaleckého posudku a nekritického preberania jeho záverov prvoinštančným súdom považoval odvolací súd za neopodstatnené, keď znalkyňa pri svojich diagnostických záveroch vychádzala z dostupnej zdravotnej dokumentácie poručiť, ktorú mala k dispozícii a po jej analýze zistila u poručiť prítomnosť organickej poruchy osobnosti a správania zavinenou chorobou, poškodením a disfunkciou mozgu - organický psychosyndróm, z ktorého dôvodu z psychiatrického hľadiska v rozhodnom období spísania závetu poručiť nechápal v dostatočnej miere zmysel a význam svojho konania a nebol spôsobilý v dostatočnej miere svoje konanie ovládať, posúdiť jeho zmysel a dôsledky. Znalecký posudok bol esenciálnym dôkazným podkladom v konaní, pričom súd prvej inštancie pri hodnotení dôkazov podľa § 191 CSP sa zaoberal úplnosťou a presvedčivosťou znaleckého posudku, výpoveďou znalkyne a hodnotil tieto dôkazné prostriedky s ďalšími dôkaznými prostriedkami a s prihladnutím na všetko, čo vyšlo počas konania najavo, vrátane toho, čo uviedli strany. Odvolací súd poukázal aj na to, že žalovaná v rámci prvoinštančného konania nepredložila žiadny dôkaz spochybňujúci presvedčivosť a správnosť znaleckého posudku, nič jej nebránilo v tom, aby predložila súkromný znalecký posudok, teda tento prostriedok procesnej obrany neuplatnila v konaní pred súdom prvej inštancie, preto na prostriedky procesnej obrany, ktoré neboli uplatnené v konaní pred súdom prvej inštancie, nebolo možné prihladať, keďže nesplňali procesné podmienky podľa § 366 CSP. Uvedené sa týkalo predovšetkým odborného vyjadrenia, a to znaleckého úkonu č. 3/2022, ktorý bol predložený žalovanou nie spolu s podaným odvolaním, ale až po uplynutí odvolacej lehoty, a to spolu s vyjadrením k vyjadreniu žalobcov 1/ a 2/, teda na tento po odvolacej lehote predložený dôkaz nebolo možné prihladať, pretože nebol uplatnený včas. Vzhľadom na uvedené, keďže súd prvej inštancie správne zistil, že právny úkon bol neplatný podľa § 38 ods. 2 Občianskeho zákonníka z dôvodu, že poručiť konal v duševnej poruche, ktorá ho robila na tento právny úkon neschopným, prvoinštančný súd rozhodol vecne správne. Odvolací súd uviedol, že určenie neplatnosti závetu je spornou skutočnosťou, od ktorej závisí rozhodnutie o dedičskom práve. Žalobcovia 1/ a 2/ boli uznesením okresného súdu odkázaní na podanie žaloby o určenie, že poručiť nebol spôsobilý zriaďovať závet spísaný dňa 3. decembra 2019 z dôvodu, že poručiť nebol spôsobilý na právne úkony a z dôvodu, že závet nebol spísaný slobodne a to uznesením Okresného súdu Skalica č. k. 1D/1/2020, Dnot 3/2020, ktorú žalobu aj žalobcovia podali. Týmto nesprávnym procesným postupom prvoinštančného súdu tak následne zostala predmetom sporu určovacia žaloba podľa § 137 písm. c) CSP, avšak tento nesprávny procesný postup okresného súdu nemohol byť na ujmu strany sporu domáhajúcej sa svojho práva. V danom smere teda prvoinštančný súd nesprávne vec posúdil po právnej stránke ako určovaciu žalobu podľa § 137 písm. c) CSP, pretože išlo o žalobu o určenie právnej skutočnosti, ktorá mala byť posudzovaná podľa § 137 písm. d) CSP. Pri

rozhodovaní o trovách odvolacieho konania vychádzal odvolací súd z ustanovenia § 396 ods.1 v spojení s § 262 ods. 1 CSP.

3. Proti rozsudku odvolacieho súdu podala žalovaná dovolanie (ďalej ako „dovolateľka“), ktoré odôvodnila ustanovením § 420 písm. f) CSP. Dovolateľka namietala, že súd jednostranne zadovážil a posudzoval dôkazy len v prospech žalobcov 1/ a 2/. Žalovaná navrhovala výsluch svedkov, ktorí mali svedčiť o schopnosti poručiť v čase úkonu ovládať svoje konanie a posúdiť následky svojho konania. Súd sa zaoberal len jediným preňho esenciálnym dôkazom a to znaleckým posudkom č. 33/2021, pritom nezohľadnil osobu poručiť, jeho prejavy správania sa, jeho zdravotný stav v inkriminovanom čase a podobne. Dovolateľka vzala na vedomie, že sa jej podarilo zabezpečiť posudok/vyjadrenie psychiatra neskôr avšak ešte skorej ako sa rozhodlo vo veci a ak vyšli najavo pochybnosti o psychickom stave poručiť súd v rámci spravodlivého procesu a rovnosti strán mal objektívne zisťovať stav poručiť pred smrťou a to minimálne v rozsahu, že by konanie vrátil na prvostupňový orgán. T.. P. boli poskytnuté rovnaké lekárske správy, ktoré mala k dispozícii znalkyňa pri vypracovaní znaleckého posudku č. 33/2021, pričom tento kolegyňa vo svojom odbore nepodporil a jej názory a závery logicky vyvracal. V poskytnutej písomnej dokumentácii znalec nenašiel dôkaz o uvedenom deficite ani o narušení jeho úsudku. Samotný termín organický psychosyndróm, o ktorý sa znalkyňa opierala ako o teoretickú istotu v praxi nehovorí nič o miere postihnutia psychických funkcií jednotlivca, v zmysle pojmológie v MKCH-10. Vzhľadom na závery T.. P., zastáva názor, že v konaní bolo dostatočne preukázané, že poručiť bol schopný chápať svoje konanie, dokonca bol tak psychicky spôsobilý, že v rámci svojej poslednej vôle vedel presne prečo majetok odkazuje žalovanej a prečo žalobcovia nie sú hodní dediť vo svojej dedičskej skupine, kedy presné dôvody, ktoré sa i preukázali na pojednávaní sám v závete vymenoval. Ďalej dovolateľka poukázala na nesprávny postup prvého stupňa tým, že pochybil a jeho postup bol zjavne nesprávny pri predbežnom posúdení právnej veci a že celé konanie síce bolo vedené v zmysle § 137 písm. c) CSP, aj keď po správnom malo byť vedené v zmysle § 137 písm. d) CSP (čo je diametrálne odlišný petit) avšak v prípade zásahu odvolacieho súdu by bol jeho postup „príliš formalistický, reštriktívny“. Dovolateľka namietala, že boli porušené práva na strane žalovanej kedy uplatňovala svoju obranu z petitu, ktorý vlastne nebol správny, na čo v konaní aj v odvolaní poukázala. Dovolateľka navrhla, aby najvyšší súd rozsudok krajského súdu zrušil a vec vrátil prvostupňovému súdu na ďalšie konanie a následne rozhodnutie vo veci.

3.1. Žalobcovia 1/ a 2/ sa k dovolaniu vyjadrili a navrhli, aby dovolací súd dovolanie žalovanej odmietol ako nedôvodné a priznal žalobcom nárok na náhradu trov dovolacieho konania.

4. Najvyšší súd Slovenskej republiky (ďalej aj „najvyšší súd“ alebo „dovolací súd“) ako súd dovolací (§ 35 CSP) po zistení, že dovolanie podala v stanovenej lehote (§ 427 ods. 1 CSP) strana zastúpená v súlade so zákonom (§ 429 ods. 1 CSP), v ktorej neprospech bolo napadnuté rozhodnutie vydané (§ 424 CSP), bez nariadenia pojednávania (§ 443 CSP) dospel k záveru, že dovolanie je dôvodné.

5. V zmysle § 419 CSP je proti rozhodnutiu odvolacieho súdu dovolanie prípustné, (len) ak to zákon pripúšťa. To znamená, že ak zákon výslovne neuvádza, že dovolanie je proti tomu - ktorému rozhodnutiu odvolacieho súdu prípustné, nemožno také rozhodnutie (úspešne) napadnúť dovolaním. Rozhodnutia odvolacieho súdu, proti ktorým je dovolanie prípustné, sú vymenované v ustanoveniach § 420 a § 421 CSP.

6. Podľa § 420 písm. f) CSP je dovolanie prípustné proti každému rozhodnutiu odvolacieho súdu vo veci samej alebo ktorým sa konanie končí, ak súd nesprávnym procesným postupom znemožnil strane, aby uskutočňovala jej patriace procesné práva v takej miere, že došlo k porušeniu práva na spravodlivý proces.

7. Dovolanie prípustné podľa § 420 CSP možno odôvodniť iba tým, že v konaní došlo k vade uvedenej v tomto ustanovení (§ 431 ods. 1 CSP). Dovolací dôvod sa vymedzí tak, že dovolateľ uvedie, v čom spočíva táto vada (§ 431 ods. 2 CSP).

8. Žalovaná vyvodzujúc prípustnosť dovolania z ustanovenia § 420 písm. f) CSP namietala, že nebolo dostatočne preukázané, že by poručiťel nebol schopný chápať svoje konanie, dokonca že bol psychicky nespôsobilý a v rámci svojej poslednej vôle nevedel presne prečo majetok odkazuje žalovanej. Súd sa zaoberal len jediným esenciálnym dôkazom a to znaleckým posudkom č. 33/2021, pričom nezohľadnil osobu poručiťela, jeho prejavy správania sa a zdravotný stav v inkriminovanom čase.

9. Hlavnými znakmi, ktoré charakterizujú procesnú vadu uvedenú v § 420 písm. f) CSP, sú: a) zásah súdu do práva na spravodlivý proces a b) nesprávny procesný postup súdu znemožňujúci procesnej strane, aby svojou procesnou aktivitou uskutočňovala jej patriace procesné oprávnenia, a to v takej miere (intenzite), v dôsledku ktorej došlo k porušeniu práva na spravodlivý proces. Podstatou práva na spravodlivý súdny proces je možnosť fyzických a právnických osôb domáhať sa svojich práv na nestranom súde a v konaní pred ním využívať všetky právne inštitúty a záruky poskytované právnym poriadkom. Integrálnou súčasťou tohto práva je právo na relevantné, zákonu zodpovedajúce konanie súdov a iných orgánov Slovenskej republiky (I. ÚS 26/94), v ktorom sa uplatnia všetky zásady súdneho rozhodovania v súlade so zákonmi a pri aplikácii ústavných princípov. Pod porušením práva na spravodlivý proces v zmysle citovaného ustanovenia treba rozumieť nesprávny procesný postup súdu spočívajúci predovšetkým v zjavnom porušení kogentných procesných ustanovení, ktoré sa vymyká nielen zo zákonného, ale aj z ústavnoprávneho rámca a ktoré (porušenie) tak zároveň znamená aj porušenie ústavou zaručených procesných práv spojených so súdnou ochranou práva. Ide napr. o právo na verejné prejednanie veci za prítomnosti strany sporu, právo vyjadriť sa ku všetkým vykonávaným dôkazom, právo na riadne odôvodnenie rozhodnutia, na predvídateľnosť rozhodnutia, na zachovanie rovnosti strán v konaní, na relevantné konanie súdu spojené so zákazom svojvoľného postupu a na rozhodnutie o riadne uplatnenom nároku spojené so zákazom denegatio iustitiae (odmietnutia spravodlivosti).

10. Z práva na spravodlivé súdne konanie vyplýva povinnosť všeobecného súdu zaoberať sa účinne námietkami, argumentmi a dôkaznými návrhmi strán (avšak) s výhradou, že majú význam pre rozhodnutie vo veci (I. ÚS 46/05). Z uvedeného potom vyplýva, že k porušeniu práva na spravodlivý proces v zmysle ustanovenia § 420 písm. f) CSP môže dôjsť aj nepreskúmateľnosťou napadnutého rozhodnutia odvolacieho súdu (porov. I. ÚS 105/06, III. ÚS 330/2013, či 4Cdo/3/2019, 8Cdo/152/2018, bod 26, 5Cdo/57/2019, bod 9, 10) alebo prekvapivosťou rozhodnutia vtedy, keď odvolací súd vydá rozhodnutie, ktoré nebolo možné na základe zisteného skutkového stavu veci predvídať, čím bola účastníkovi odňatá možnosť právne a skutkovo argumentovať vo vzťahu k otázke, ktorá sa s ohľadom na právny názor odvolacieho súdu javila ako významná pre jeho rozhodnutie, či rôznymi závažnými deficitmi v dokazovaní (tzv. opomenutý dôkaz, deformovaný dôkaz, porušenie zásady voľného hodnotenia dôkazov a pod.).

11. Z obsahu spisového materiálu vyplýva, že súd prvej inštancie v rozhodnutí po vyhodnotení všetkých vykonaných dôkazov dospel k záveru, že N.. Y. X. mal ochorenie: organická porucha osobnosti a správania zavinená chorobou, poškodením a dysfunkciou mozgu - organický psychosyndróm. Zo psychiatrického hľadiska preto v období dní 2. decembra 2019 až 3. decembra 2019 nebol N.. Y. X. nechápal v dostatočnej miere zmysel a význam svojho konania, nebol spôsobilý v dostatočnej miere svoje konanie ovládať, posúdiť jeho zmysel a dôsledky. V dobe spísania závetu trpel organickou poruchou osobnosti a správania zavinenou chorobou, poškodením a dysfunkciou mozgu - organický psychosyndróm. Vzhľadom na to, že už v roku 2018 sa zobrazovacími metódami potvrdili rozsiahle dlhodobé prítomné poškodenia mozgu spôsobené viacerými faktormi a neurológ diagnostikoval organický psychosyndróm, nemohol N.. Y. X. v čase spísania závetu dostatočne chápať zmysel svojho konania. Toto sa dalo konštatovať aj napriek tomu, že nebol vyšetrený za života psychiatrom, prípadne psychológom. Toto ochorenie bolo zistené presnou vyšetrovacou metódou - CT vyšetrením (počítačová tomografia) N.. Y. X. počas hospitalizácie už v roku 2018. keď bola u neho zistená angiopatia - poškodenie mozgu spôsobené zhlukovaním amyloidu. Tieto zmeny boli premietnuté aj do neurologického nálezu T.. I.. Na CT mozgu zo dňa 7. decembra 2019 bol popísaný obraz leukoaraiózy - pre preriedenú bielej hmoty mozgovej. Uvedené poškodenia mozgu sa vyvíjajú dlhšiu dobu, dozrievajú, až nakoniec sa prejavia navonok aj zmenami duševného stavu, väčšinou vo forme poruchy osobnosti a

správania zapríčinené poškodením a poruchou funkcie mozgu. Táto porucha je podľa znalkyne väčšinou dlho okolím nepoznaná, nemusí ju postrehnúť ani napríklad notár. Môže sa javiť len napríklad ako drobné nápadnosti alebo zmeny v správaní, nálade, nezáujmu o seba, okolie, zanedbávanie hygieny, starostlivosti o zdravie a pod., môžu byť prítomné poruchy pamäti, koncentrácie a pozornosti, spomalené psychomotorické tempo, poruchy afektivity, emočné a depresívne rozlady, zmeny osobnosti v rôznom zastúpení, stupni vyjadrenia a kombinácii. Správnosť záveru znaleckého dokazovania súdu logicky vyplýva aj z preukázaných skutočností svedčiacich o tom, že N.. Y. X. prekonal mozgový infarkt v júli 2018 a vyšetrenia (CT, MR) ktoré následne v roku 2018 absolvoval, konštatujú rovnaké poškodenie mozgu, ako bolo opätovne konštatované pri jeho hospitalizácii dňa 6. decembra 2019. N.. Y. X. spísal závet dňa 3. decembra 2019, takže jeho poškodenie mozgu bolo aj v daný deň rovnaké, ako bolo konštatované v lekárskejších správach z roku 2018 a zo 6. decembra 2019. Následne dňa 9. decembra 2017, t. j. 6 dní po spísaní závetu, N.. Y. X. počas hospitalizácie zomrel. Závery znaleckého dokazovania neboli spochybnené ani svedeckými výpoveďami, resp. čestnými prehláseniami svedkov, predložených žalovanou B. Š., Y. X., O. O., T. O., H. L., N.. I. L., Y. P., Y. L., Q. L., Š. C., Y. X., T. L.. Je to z dôvodu, že uvedení svedkovia sa vyjadrovali k bežnému správaniu sa N.. Y. X., ktoré pozorovali pri bežných susedských vzťahoch. Opis správania sa N.. Y. X. pri takýchto bežných vzťahoch nemohlo byť dôkazom o jeho schopnosti vykonať právny úkon - závet, nakoľko prejavy poškodenia jeho mozgu bývajú dlhú dobu skryté pre osoby, ktoré nemajú odborné lekárske vzdelanie.

11.1. Súd prvej inštancie vo svojom odôvodnení ďalej uviedol, z vykonaných dôkazov (hlavne zo znaleckého posudku z odboru psychiatrie) vyplývalo, že „minimálne od júna 2018 do 6. decembra 2019“ N.. Y. X. trpel organickou poruchou osobnosti a správania zavinenou chorobou, poškodením a dysfunkciou mozgu - organický psychosyndróm. Zo psychiatrického hľadiska v období dní 2. decembra 2019 až 3. decembra 2019 N.. Y. X. nechápal v dostatočnej miere zmysel a význam svojho konania, nebol spôsobilý v dostatočnej miere svoje konanie ovládať, posúdiť jeho zmysel a dôsledky. Z toho vyplývalo, že v dôsledku duševnej poruchy N.. Y. X. nebol schopný dňa 3. decembra 2019 urobiť právny úkon - spísanie závetu vo forme notárske zápisnice. Z uvedeného dôvodu bolo potom v zmysle § 38 ods. 2 Občianskeho zákonníka uvedený právny úkon N.. Y. X. neplatný, nakoľko ho urobil v duševnej poruche, ktorá ho robila na tento právny úkon neschopnou. Z toho dôvodu súd rozhodol o určení že právny úkon, t. j. závet spísaný N.. Y. X., narodeným X. T. XXXX, na notárskom úrade Y. P. W., V.Í., B. U. T. X, dňa 3. decembra 2019, pod číslom N292/2019, Nz48356/2019, NCRza 7560/2019, NCRIs 49268/2019 je neplatný.

12. Dovolací súd po preskúmaní obsahu spisu dospel k záveru, že v posudzovanej veci nedošlo pri hodnotení vykonaného znaleckého dokazovania k ústavnoprávnym deficitom, súd nižšej inštancie postupoval v súlade so základnými princípmi civilného sporového konania, a to najmä s princípom formálnej pravdy (§ 185 CSP) a zásadou voľného hodnotenia dôkazov (čl. 15 CSP). Odvolací súd dôsledne aplikoval kritériá vyžadujúce pri hodnotení znaleckého posudku a náležite ich zdôvodnil. Na základe vyššie uvedeného dospel dovolací súd k záveru, že dovolanie žalovanej v tejto prejednávanej časti nie je dôvodné.

13. Žalovaná vyvodzujúc prípustnosť dovolania z ustanovenia § 420 písm. f) CSP poukázala na nesprávny postup prvého stupňa tým, že boli porušené práva na strane žalovanej, kedy uplatňovala svoju obranu z petitu, ktorý vlastne nebol správny, na čo v konaní aj v odvolaní poukázala.

14. V súlade s § 220 ods. 2 v spojení s § 393 ods. 2 CSP musí súd v odôvodnení rozhodnutia podať výklad opodstatnenosti a zákonnosti výroku rozhodnutia a musí sa vyporiadať so všetkými rozhodujúcimi skutočnosťami a jeho myšlienkový postup musí byť v odôvodnení dostatočne vysvetlený s poukazom na zistené rozhodujúce skutočnosti, ale tiež s poukazom na ním prijaté právne závery. Účelom odôvodnenia rozhodnutia je vysvetliť postup súdu a dôvody jeho rozhodnutia. Odôvodnenie rozhodnutia odvolacieho súdu navyše musí byť aj dostatočným podkladom pre uskutočnenie prieskumu v dovolacom konaní. Ak rozhodnutie odvolacieho súdu neobsahuje náležitosti uvedené v § 220 ods. 2 v spojení s § 393 ods. 2 CSP, je nepreskúmateľné. Takéto arbitrárne rozhodnutie súdu odníma účastníkovi možnosť uskutočňovať procesné práva a v konečnom dôsledku porušuje jeho právo na spravodlivý

súdny proces (čo zakladá vadu konania podľa § 431 ods. 1 v spojení s § 420 písm. f) CSP), pretože mu upiera možnosť náležite skutkovo a právne argumentovať proti rozhodnutiu súdu v rámci opravných prostriedkov.

15. Dovolací súd po preskúmaní veci dospel k záveru, že rozhodnutie odvolacieho súdu nezodpovedá vyššie uvedeným požiadavkám kladeným na odôvodnenie rozhodnutí. Vo svojom rozhodnutí v bodoch 27. až 31. konštatoval, že pokiaľ ide o odvolacie námietky žalovanej týkajúce sa nesprávneho právneho posúdenia súdom prvej inštancie ohľadom určovacej žaloby podľa § 137 písm. c) CSP, v zmysle ktorého súd prvej inštancie považoval predmetnú žalobu za určovaciu a vzhľadom na liehavý právny záujem na jeho podaní, odvolací súd v tomto smere súhlasil s argumentáciou žalovanej. Poukázal na nesprávne predbežné právne posúdenie súdom prvého stupňa, ako vyplývalo aj zo zvukovej nahrávky z pojednávania konaného dňa 8. októbra 2020, kedy súd prvej inštancie v rámci predbežného právneho posúdenia veci vyslovil nesprávnosť žalobného návrhu, na ktoré posúdenie žalobcovia 1/ a 2/ následne reagovali návrhom na zmenu žalobného návrhu o určenie neplatnosti závetu. Tým nesprávnym procesným postupom súdu prvej inštancie, tak následne zostala predmetom sporu určovacia žaloba podľa § 137 písm. c) CSP, avšak tento nesprávny procesný postup okresného súdu nemohol ísť na ujmu strany sporu domáhajúcej sa svojho práva. V danom smere podľa odvolacieho súdu súd prvej inštancie nesprávne vec posúdil po právnej stránke ako určovaciu žalobu podľa § 137 písm. c) CSP, pretože išlo o žalobu o určenie právnej skutočnosti, ktorá mala byť posudzovaná podľa § 137 písm. d) CSP.

16. Je potrebné zo strany dovolacieho súdu poukázať na to, že žalovaná už na pojednávaní 10. februára 2022 namietala do zápisnice nesprávnosť petitu žaloby. Následne v odvolaní namietala nesprávne právne posúdenie veci, z dôvodu zmeny petitu po odprezentovaní právneho názoru súdu na prvom pojednávaní, kde súd prvej inštancie vyslovil pochybnosti o správnosti petitu znejúceho na určenie právnej skutočnosti, ktorú považovala v rozpore so zákonom a ustálenou judikatúrou v týchto sporoch.

17. V prejednávanej spore je nepochybné, že ide o spor o dedičské právo, ktorý má charakter sporu v zmysle ustanovenia § 137 písm. d) CSP. Otázka (ne)platnosti závetu v sebe zahŕňa posúdenie skutkových aj právnych otázok. V predmetnom prípade išlo o otázku či poručený v čase spísania závetu nekonal v duševnej poruche, a ide o otázku skutkovú, na základe ktorej je možné následne urobiť právne posúdenie platnosti alebo neplatnosti listiny, prípadne právne kvalifikovať, či niekto je alebo nie je dedičom. V danom prípade je potrebné odkázať na „uplatnenie určenia sporovej skutočnosti žalobou“ (§ 194 ods. 1 CMP), čo potvrdzuje aj podaná žaloba zo 6. mája 2020, v ktorej ustanovenie § 194 ods. 1 CMP de lege lata nepripúšťa iný výklad než taký, že v sporovom konaní sa majú riešiť len „sporové skutočnosti“, teda len skutkové a nie právne.

18. Vzhľadom na uvedené bude potrebné zo strany odvolacieho súdu sa dôslednejšie zaoberať odôvodnením procesného postupu súdu prvej inštancie, ktorý posúdil vec podľa § 137 písm. c) CSP, pričom odvolací súd v bode 30 napadnutého rozhodnutia tvrdil, že správne malo byť podľa § 137 písm. d) CSP a vysvetliť, akým spôsobom by v prípade zásahu odvolacieho súdu bol jeho postup „príliš formalistický a reštriktívny“.

19. Tento nedostatok odôvodnenia rozsudku odvolacieho súdu v otázke väd konania namietaných dovolateľom má za následok, že napadnuté rozhodnutie nespĺňa požiadavky stanovené súdu v ustanovení § 220 ods. 2 CSP v spojení s § 393 ods. 2 CSP na riadne odôvodnenie rozsudku. Z tohto dôvodu je dovolanie žalovanej procesne prípustné podľa § 420 písm. f) CSP a dovolateľka v ňom dôvodne namietala ním uvádzanú procesnú vadu zmatečnosti, pretože mu týmto nesprávnym procesným postupom súdu bolo znemožnené realizovať jemu patriace procesné práva v takej miere, že došlo k porušeniu práva na spravodlivý proces.

20. Napriek tomu vec prejednávajúci senát obiter dictum poukazuje na to, že spor o dedičské právo, ktorý vznikol v priebehu konania o dedičstve je podmienený žalobou o určenie právnej skutočnosti, ktorej procesná prípustnosť vyplýva z ustanovenia § 194 CMP. Ak rozhodnutie o dedičskom práve

záviselo od posúdenia skutočností (že porúčiteľ v čase podpisovania závetu nebol spôsobilý na právne úkony), odkáže dedičský súd uznesením na podanie žaloby o určenie spornej právnej skutočnosti. Žalobný návrh je v týchto prípadoch vymedzený uznesením dedičského súdu. Uznesenie dedičského súdu podľa § 194 CMP by malo (v zásade) vymedziť predmet budúceho sporu tak, aby obsahom petitu bola otázka skutková a nie otázka, ktorá zahŕňa aj právne posúdenie veci. Petitom žaloby podľa § 194 CMP preto nemá byť určenie platnosti alebo neplatnosti závetu. Skutková otázka, ktorá sa má určiť žalobou podľa § 194 CMP sa má týkať výlučne spôsobilosti porúčiteľa na právne úkony. Až na základe rozsudku o určení právnej skutočnosti bude úlohou dedičského súdu vec právne posúdiť a vyhodnotiť, že závet je platný alebo neplatný.

21. Možno preto konštatovať, že odvolací súd síce prvoinštančné rozhodnutie formálne potvrdil podľa § 387 ods. 1 CSP, v konečnom dôsledku neprevzal jeho odôvodnenie a založil ho v bodoch 27.-31. napadnutého rozsudku na odlišných dôvodoch (dokonca vzájomne protirečivých) v časti o procesnom postupe súdu prvej inštancie podľa § 137 písm. c) CSP, než súd prvej inštancie. Táto vnútorná rozpornosť odôvodnenia rozsudku odvolacieho súdu v spojitosti s prvoinštančným rozsudkom mala napokon podľa názoru dovolacieho súdu za následok jeho nepresvedčivosť a nežiaduce narušenie predpokladanej homogenity napadnutého rozsudku s potvrdzovaným rozhodnutím súdu prvej inštancie.

22. Na základe uvedeného možno uzavrieť, že v danom prípade napadnutý rozsudok odvolacieho súdu nemožno považovať za presvedčivý, a teda zodpovedajúci zákonným požiadavkám vyplývajúcim z ustanovenia § 220 ods. 2 CSP v spojení s § 387 ods. 2 CSP, čím došlo k založeniu vady v zmysle § 420 písm. f) CSP. Z tohto dôvodu je dovolanie žalovanej procesne prípustné a dovolateľka v ňom dôvodne namieta nimi uvádzanú procesnú vadu zmätočnosti, pretože jej týmto nesprávnym procesným postupom súdu bolo znemožnené realizovať jej patriace procesné práva v takej miere, že došlo k porušeniu práva na spravodlivý proces.

23. Vzhľadom na zistenie, že v konaní došlo k procesnej vade podľa § 420 písm. f) CSP, ktorá skutočnosť je okolnosťou, pre ktorú musí dovolací súd napadnuté rozhodnutie vždy zrušiť, pretože rozhodnutie vydané v konaní postihnutom tak závažnou procesnou vadou, nemôže byť považované za správne, Najvyšší súd Slovenskej republiky rozsudok odvolacieho súdu zrušil (§ 449 ods. 1 CSP) a vec mu vrátil na ďalšie konanie (§ 450 CSP).

24. Toto rozhodnutie prijal senát najvyššieho súdu pomerom hlasov 3 : 0.

Poučenie:

Proti tomuto uzneseniu nie je prípustný opravný prostriedok.